

Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫ
ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ МОДЕЛІН ҚҰРУ
ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАРЖЫ ЖҮЙЕСІ

ФИНАНСОВАЯ СИСТЕМА В УСЛОВИЯХ
СОЗДАНИЯ МОДЕЛИ
УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО
РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА

THE FINANCIAL SYSTEM IN
THE CONTEXT OF CREATING A MODEL
OF SUSTAINABLE ECONOMIC
DEVELOPMENT OF KAZAKHSTAN

АСТАНА
ASTANA
2024

*Посвящается юбилею - 80-летию
Искаковой Загиры Дуйсембаевны*

***ИСКАКОВА ЗАГИРА ДУЙСЕМБАЕВНА
ISKAKOVA ZAGIRA DUYSEMBAYEVNA***

***ЭКОНОМИКА ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ ДОКТОРЫ, ПРОФЕССОР
ДОКТОР ЭКОНОМИЧЕСКИХ НАУК, ПРОФЕССОР
DOCTOR OF ECONOMIC SCIENCES, PROFESSOR***

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА
THE MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY**

**«ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ МОДЕЛІН ҚҰРУ
ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАРЖЫ ЖҮЙЕСІ»
Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының
МАТЕРИАЛДАРДЫҢ ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
Международной научно-практической конференции
«ФИНАНСОВАЯ СИСТЕМА В УСЛОВИЯХ СОЗДАНИЯ МОДЕЛИ УСТОЙЧИ-
ВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА»**

**COLLECTION OF REPORTS
of the International scientific and practical conference
«THE FINANCIAL SYSTEM IN THE CONTEXT OF CREATING A MODEL
OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF KAZAKHSTAN»**

АСТАНА, 2024
ASTANA, 2024

УДК 336 (574)
ББК 65.261 (5Каз)
Қ 18

Редакциялық алқа:

Мақыш С.Б. - Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ Басқарма мүшесі – академиялық мәселелер жөніндегі проректоры

Жағыпарова А.О. - Экономика факультетінің деканы

Ажмухамедова А.А. - Экономика факультеті деканының ғылыми жұмыстар жөніндегі орынбасары

Мажитов Д.М. - «Қаржы» кафедрасының профессоры

Бұлақбай Ж.М. - «Қаржы» кафедрасының меңгерушісі

Майдырова А.Б. - «Экономика және кәсіпкерлік» кафедрасының меңгерушісі

Сембиева Л.М. - «Мемлекеттік аудит» кафедрасының меңгерушісі

Аманова Г.Д. - «Есеп және талдау» кафедрасының меңгерушісі

Мухияева Д.М. - «Менеджмент» кафедрасының меңгерушісі

Искаков Б.М. - «Тұран-Астана» университетінің «Іскерлік басқару» кафедрасының профессоры

Қ 18 «ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ МОДЕЛІН ҚҰРУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАРЖЫ ЖҮЙЕСІ» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясы= Международная научно-практическая конференция «ФИНАНСОВАЯ СИСТЕМА В УСЛОВИЯХ СОЗДАНИЯ МОДЕЛИ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА»= International scientific and practical conference «THE FINANCIAL SYSTEM IN THE CONTEXT OF CREATING A MODEL OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF KAZAKHSTAN» – Астана: ИП «Булатов А.Ж.» – 572 б.(с.) - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-337-934-0

«ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ МОДЕЛІН ҚҰРУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАРЖЫ ЖҮЙЕСІ» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдарының жинағында жас ғалымдар, докторанттар, магистранттар мен студенттер жүргізген өзекті және проблемалық мәселелерді қамтитын авторлық зерттеулері берілген. Басылым студенттерге, магистранттарға, докторанттарға, сонымен қатар қазіргі ғылымның өзекті мәселелерімен айналысатын оқырман қауымға арналған.

В сборнике материалов международной научно-практической конференции, на тему «ФИНАНСОВАЯ СИСТЕМА В УСЛОВИЯХ СОЗДАНИЯ МОДЕЛИ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА» представлены результаты авторских исследований по актуальным и проблемным вопросам, проведенных молодыми учеными, докторантами, магистрантами и студентами. Издание предназначено для студентов, магистрантов, докторантов, а также для широкого круга читателей, занимающихся актуальными проблемами современной науки.

The collection of materials of the international scientific and practical conference on the topic «THE FINANCIAL SYSTEM IN THE CONTEXT OF CREATING A MODEL OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF KAZAKHSTAN» presents the results of original research on topical and problematic issues conducted by young scientists, doctoral students, master degree students and undergraduates. The publication is intended for undergraduates, master and doctoral students, as well as for a wide range of readers studying current problems of modern science.

УДК 336 (574)
ББК 65.261 (5Каз)

ISBN 978-601-337-934-0

© Л.Н. Гумилев атындағы ұлттық университеті, 2024
© Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева, 2024
© L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2024

ҚАЗАҚСТАН ҚАЛАЛАРЫНЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫНЫҢ ДАМУЫНДАҒЫ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІНІҢ МЕХАНИЗМІ

Найманов Али Саматұлы

Ғылыми жетекші: Әбенев Ерғали Мұхтарұлы, PhD, доцент м.а.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,

Астана қаласы, Қазақстан Республикасы

(E-mail: ali.naimanov@mail.ru)

Аңдатпа. Мақалада Қазақстан Республикасының қалалары үш негізгі деңгейге бөлініп, қарастырылды. Олар: агломерациялар, ақылды қалалар, моноқалалар. Осы топтастыруға байланысты Қазақстан қалаларында инфрақұрылымдық салаларды дамытуда әсер ететін факторлар мен әлеуметтік-экономикалық көрсеткіштер, туындайтын проблемалар қарастырылған. Экономикалық және әлеуметтік инфрақұрылымдық дамуға қол жеткізу үшін, Қазақстан қалаларын басқару жүйесінің туындаған проблемаларды шешу жолдары, жүзеге асыруы тиіс стратегиялық бағдарламалары және қала басқаруда қаладағы қауіпсіздікті қамтамасыз ету шаралары көрсетіледі. Жалпылыма айтқанда, бұл мақала Қазақстан қалаларында топтастыру деңгейлеріне байланысты моноқалалардағы экономикалық тиімділікті қалыптастыра отырып, әлеуметтік инфрақұрылымды дамытуды іске асыру үшін қала басқару жүйесінің механизмі қалай жұмыс атқаруы тиіс деген сұраққа жауап береді.

Кілт сөздер: моноқала, цифрландыру, инфрақұрылым, әлеуметтік-экономикалық саясат, мемлекеттік бағдарлама.

Аннотация. В статье города Республики Казахстан были разделены на три основных уровня. Это: агломерации, умные города, моногорода. Благодаря данной группировке рассматриваются факторы, влияющие на развитие инфраструктурных отраслей городов Казахстана, социально-экономические показатели, возникающие проблемы. В целях достижения экономического и социального инфраструктурного развития показаны пути решения проблем системы управления городами Казахстана, стратегические программы, которые необходимо реализовать, а также меры по обеспечению безопасности в городе. В целом данная статья отвечает на вопрос, как должен работать механизм системы управления городом для реализации развития социальной инфраструктуры, формирования экономической эффективности в моногородах в зависимости от уровня группировки в городах Казахстана.

Ключевые слова: моногород, цифровизация, инфраструктура, социально-экономическая политика, государственная программа.

Annotation. In the article, the cities of the Republic of Kazakhstan were divided into three main levels. These are: agglomerations, smart cities, single-industry towns. Thanks to this grouping, factors influencing the development of infrastructure sectors in Kazakhstani cities, socio-economic indicators, and emerging problems are considered. In order to achieve economic and social infrastructural development, ways to solve the problems of the urban management system of Kazakhstan, strategic programs that need to be implemented, as well as measures to ensure safety in the city are shown. In general, this article answers the question of how the mechanism of the city management system should work to implement the development of social infrastructure and the formation of economic efficiency in single-industry towns, depending on the level of grouping in the cities of Kazakhstan.

Key words: single-industry town, digitalization, infrastructure, socio-economic policy, state program.

Кіріспе

Қазіргі уақытта біз қаласақ та, қаламасақ та, урбандалу жүйесінің, қалалардың жер жүзіне, сондай-ақ біздің өмірімізге ықпалы күннен күнге артып келе жатыр. Осы жағдайдың негізінде Қазақстан Республикасы өңірлерінің экономикасын қуатты етіп дамыту және реттеу мақсатында мемлекет тарапынан бірқатар даму бағдарламалары мен жоспарлар бекітіле отырып, ұлттық жобалар іске асырылуда. Мемлекет басшысының Жолдаулары арқылы стратегиялық бағыт белгіленсе, өңірлерді одан әрі қарай тиімді басқару жүйесі орталық мемлекеттік органдар

тарапынан қалыптастырылуда. Бірақ өңірлерді экономикалық- әлеуметтік дамыту барысындағы басқаруда жүйелілік пен біркелкілік жетіспейтіндігі анық. Мысалы бағдарламалық құжаттың бірінде белгілі бір саланы жетілдіруге басымдық берілсе, келесі бір құжатта агломерация секілді бөлек салаға баса назар аударылатындылығы барлығымызға белгілі. Осындай жағдайларды болдырмас үшін, яғни елдің экономикалық-әлеуметтік дамуын жүзеге асыру үшін , өңірлердің маманданған саласын, географиялық жағдайын, халықтың санын т.б. мәселелерді ескере отырып, тиімді басқару жүйесін енгізу керек.

Зерттеу әдістері

Мақаланы зерттеп жазу барысында Қазақстан қалаларын жіктей отырып, экономикалық және әлеуметтік талдау, топтастыру, анализ әдістері қолданылды. Алынған деректерді жүйелеуде топтастыру негізінде суреттер мен кестелер пайдаланылды. Қолданылған әдістер, Қазақстан Республикасының қалаларын басқару кезінде әлеуметтік-экономикалық статистикалық көрсеткіштерге, инфрақұрылымды дамыту, әлеуметтік және экономикалық тиімділікті қалыптастыруда әсер ететін факторларға тәуелділігін бағалауға мүмкіндік берді.

Талқылау

Қазақстан қалаларын жергілікті аймақтағы халықтың санына байланысты жіктеудегі көрсеткіштер, сол қаладағы экономикалық-әлеуметтік салаларды, инфрақұрылымды дамытуда, инновациялық жаңалықтарды енгізуде, белгілі бір саяси іс-шаралар мен бағдарламаларды жүргізуде ескеріле отырып жүзеге асырылып отырады. Себебі белгілі бір өңірдегі демографиялық жағдай және ол өңірдегі халықтың урбандалу белсенділігі, сол аймақтағы инфрақұрылымды дамытуға, халықтың әл-ауқатын көтеруге, яғни әлеуметтік- экономикалық дамуға тікелей байланысты болып келеді.

Сурет 1. Қазақстан Республикасының қалаларын топтастыру

Ескерту – [1] дереккөз негізінде автормен құрастырылған

Қазіргі таңда Қазақстанда Республикасындағы қалаларды мамандану салаларына, экономикалық салалардың даму деңгейіне, республикалық маңыздылығына және заман талабына сай цифрлық жүйедегі инновациялық, технологиялық дамуына байланысты үлкен 3 топқа бөліп қарастыруға болады. Олар: агломерациялар, ақылды қалалар және моноқалалар. Осы жіктеме негізіндегі қалаларда экономикалық тиімділікті пен әлеуметтік әділдікті жүзеге асыра отырып, қаладағы инфрақұрылымды дамытып, халықтың әл-ауқатын жақсартуда басқару жүйесінің механизмі түрлі бағдарламалар мен саяси іс- шаралар арқылы іске асып отырады.

1 – кесте Қазақстандағы моноқалалардың облыстар бойынша орналасуын көрсетеді. ҚР экономикалық аймағы 17 облысқа және 3 ірі қалаға бөлінетін болса, соның ішінде 12 облыста 27 моноқала орналасқан. Моноқаласы жоқ облыстарға Қызылорда облысын және Солтүстік Қазақстан облысын жатқызуымызға болады. 1- кестеден көріп отырғанымыздай моноқаласы ең көп облысқа 8 моноқаласы бар Қарағанды облысын жатқызуымызға болады, ал қаласы ең аз облыстарға бірнеше, яғни Ақмола облысы, Ақтөбе облысы, Алматы облысы, Атырау облысы,

Батыс Қазақстан облысы, Маңғыстау және Оңтүстік Қазақстан облыстарына 1 моноқаладан тиесілі екенін айтуымызға болады. Бұл жердегі Қарағанды облысында моноқалалар санының көп болуы оның индустриалды экономикалық аймақ болуымен түсіндіріледі және дәл осындай аймақтарда зерттеуіміздің көрсеткеніндей қала құраушы кәсіпорындарға тәуелді қалалардың көптеп қалыптасқанын байқадық.

Кесте 1. Қазақстан Республикасының моноқалаларының аймақтар бойынша орналасуы

Облыстар	Моноқала аттары
Ақмола облысы	Степногор
Ақтөбе облысы	Хромтау
Алматы облысы	Текелі
Атырау облысы	Құлсары
Батыс Қазақстан облысы	Ақсай
Жамбыл облысы	Қаратау, Жаңатас
Қарағанды облысы	Балқаш, Жезқазған, Қаражал, Саран, Сәтпаев, Теміртау, Шахтинск, Абай
Қостанай облысы	Арқалық, Жітіқара, Лисаков, Рудный
Маңғыстау облысы	Жаңаөзен
Павлодар облысы	Ақсу, Екібастұз
Шығыс Қазақстан облысы	Зырян, Курчатов, Риддер, Серебрян
Түркістан облысы	Кентау

Ескерту – [2] дереккөз негізінде автормен дайындалған

Қазақстандағы моноқалалардың негізгі қордаланған мәселелерін мынадай үш топқа біріктіруге болады:

1. Экономикалық мәселелерге келесілерді жатқызуымызға болады: негізгі қала құраушы кәсіпорындардың жұмысының тоқтауы немесе оған қауіп төнуі, қала экономикасының төмен деңгейде әртараптануы, қала тұрғындарының қала құраушы кәсіпорындарға жоғары деңгейдегі тәуелділігі, қала бюджетінің қала құраушы негізгі кәсіпорыннан түсетін салықтардан тәуелді болуы.
2. Әлеуметтік мәселелерге келесілерді жатқызуымызға болады: жұмыссыздық пен өзін-өзі жұмыспен қамту деңгейінің жоғары болуы, көптеген моноқалалардағы халықтың табыс деңгейінің төмен болуы, халық санының азаюы.
3. Өмірлік маңызы бар инфрақұрылымдар мәселелері келесілер: инженерлік және әлеуметтік инфрақұрылымдардың тозуы, моноқалалардың аумағындағы экологиялық мәселелердің ушығуы.

Моноқалалардан халықтың ірі қалаларға қарай көшуі тұрақты жұмыс орнының жоқтығынан, осыған байланысты әлеуметтік жағдайдың өршуінен болып отыр. Тіпті, тұрақты жұмыс жасап тұрған кәсіпорындары бар қалалардың өзінде де халықтың басқа жаққа қоныс аудару үрдісі байқалады. Бұл, өз кезегінде, осы қалалардағы экологиялық жағдайдың төмендігі мен жұмыс орындарының тозығы жетіп, бүгінгі күн талаптарына сай келмеуімен, сондай-ақ, аймақтарда жалақының төмендігі мен уақытында төленбеуі мәселелерімен де түсіндіруге болады [3].

Көрсетілген жоғарыдағы деректерге сүйене отыра моноқалаларда көптеген жұмыссыздықтың көбейуі, халықтың өмір сүру деңгейінің нашарлауы, әлеуметтік жағдайдың ушығуы секілді мәселелердің туындайтынын байқаймыз. Бұл мәселелердің барлығы әр аймақтағы моноқалалардың өз ерекшеліктері бойынша дамыту, тиімді басқару жүйесі арқылы шешілуі тиіс. Ал тиімді басқару жүйесі дегеніміз - бұл әлеуметтік-экономикалық статистикалық деректер мен көрсеткіштерді ескере отырып, басқару жүйесінде білікті кадрлардың жұмыс атқаруы арқылы цифрландыру мен инновациялық технологияны іске асыру, көлік-логистика, жұмыспен қамту, денсаулық сақтау, байланыс жүйесі, білім беру сияқты инфрақұрылымдық салаларды дамыту.

Моноқалалардың халқының мүдделерін жүзеге асырушы әлеуметтік және экономикалық саясаттың маңызды бағыттарына келесілерді жатқызу қажет:

– өндіріс және адам капиталы дамуының негізгі факторы болып табылатын әлеуметтік

саланы сақтау, қолдау және дамытуын;

– моноқалалардың тұрғылықты халқының еңбек, кәсіби және рухани әлеуетін дамыту үшін жағдай жасау;

– моноқалалар аймағының экологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету;

– моноқалалардың тұрғылықты халқының тіршілігін қамтамасыз ету жүйесінің қызмет етуінің әлеуметтік тұрақтылығы мен беріктігін сақтау [4].

Халықтың өмір сүру деңгейімен жағдайының сандық және сапалық параметрлерін, қоғамның әлеуметтік-экономикалық саралану деңгейін, сондай-ақ олардың дамуын бақылап отыру серпінін көрсететін әлеуметтік көрсеткіштер жүйесі, басқару жүйесіндегі осы секілді бағдарламаларды жүзеге асыруда маңызды рөл атқарады. Бұл көрсеткіште халықтың тіршілік қызметі мен тіршілігін қамтамасыз етудің барлық салалары (табыстар, тұтыну, еңбек және жұмысбастылық, әлеуметтік сала, қоршаған орта) қамтылған және халықтың түрлі әлеуметтік топтарының өмір сүру жағдайларымен сапасын көрсетеді. Сондай-ақ, әлеуметтік көрсеткіштер мен индикаторлардың жүйесі әлеуметтік жүйенің жай күйі мен даму деңгейін көрсететін көрсеткіштер ғана емес, сонымен қатар, оның қауіпсіз әрекет ету шекараларын белгілейтін көрсеткіштерді қамтып отыруы тиіс. Бұл міндетті әлеуметтік дамудың шекті ауытқу көрсеткіштер жүйесін пайдаланудың негізінде шешіп отыруға болады, оларды жүзеге асыру адаммен қоғамның тіршілік әрекетіне қауіп-қатердің төніп тұрғандығын білдіреді. Сол себепті моноқалаларды әлеуметтік-экономикалық дамыту кезінде, басқару жүйесінің механизмдерінде әлеуметтік көрсеткіштер мен индикаторларды ескергені жөн.

ҚР Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрі Бағдат Мусиннің айтуынша біз технология мен жасанды интеллект біздің өмірімізде шешуші рөл атқаратын жаңа дәуірдің қарсаңында тұрмыз. Бүгінде Қазақстан әлемдік аренада 193 елдің арасында лайықты орынға ие, электронды үкіметтің даму деңгейі бойынша 28 орында, киберқауіпсіздік бойынша – 31 орында, азаматтардың электронды қатысу рейтингінде Қазақстан 15-орынға ие болды, бұл әлемдегі ең күшті көрсеткіштердің бірі. Digital Intelligence Index рейтингінде Қазақстан цифрландырудың даму жылдамдығы бойынша 20 орынға ие болды және цифрлық әл-ауқаттың одан әрі дамуы бойынша ең перспективалы елдердің тобына енді [5].

Қазіргі таңда Қазақстандағы қалалар « ақылды қалалардың » санатына қосылуы үшін цифрландыру процесінің маңызы зор. Яғни цифрландыру үдерісінің қарқынды жүзеге асуы, аумақтарға таралуы т.б. секілді жағдайлар қалалардың ақылдылардың қатарына енуіне тікелей әсер етеді. Осыған байланысты мемлекет тарапынан елімізде бірқатар бағдарламалар мен стратегиялар, жобалар бекітіліп , жүзеге асырылып жатқаны бәрімізге белгілі жағдай.

Қорытынды

Қорытындылай келе, Қазақстан Республикасының қалаларын топтастырулар негізінде моноқалалардағы салалар бойынша экономикалық, әлеуметтік даму ерекшеліктері әртүрлі екенін байқаймыз. Дегенмен дамуды тежейтін факторлардың да бар екенін атап өткеніміз жөн: көлік жүйесінің нашарлауы, өндірістік саладағы ғимараттардың жетіспеушілігі, экологиялық мәселелер, кадрлардың жетіспеушілігі, жұмыссыздық мәселесі және т.б. Қала басқару жүйесінің механизмінің нақты әрі тиімді шараларды жүзеге асыра отырып, цифрландыру жүйесі, стратегиялық бағдарламалар мен инновациялық жобалар негізінде сапалы жұмыстар атқаруы осы секілді туындайтын проблемаларды шешу, экономикалық және әлеуметтік инфрақұрылымды дамыту барысында маңызды рөл атқарады.

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының Электрондық үкіметі
2. «Моноқалаларды дамытудың 2012-2020 жылдарға арналған бағдарламасын бекіту туралы». Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 мамырдағы № 683 Қаулысы.
3. Мырзалиев Б.С., Мұқанов С.М. Шағын және моноқалаларды әлеуметтік-экономикалық дамытудың негізгі бағыттары // «Қазақстан-2050»: индустриалды-инновациялық даму стратегиясын жүзеге асырудың өңірлік мүмкіндіктері» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары. – Түркістан: Қ.А. Ясауи атындағы ХҚТУ, 2013. – Т.1. – 386-392 бб.
4. Тайжанов Л.Т. Қазақстан Республикасындағы моноқалалардың экономикасын дамыту // «Қазақстан-2050»: индустриалды-инновациялық даму стратегиясын жүзеге асырудың өңірлік мүмкіндіктері» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары. – Түркістан: Қ.А. Ясауи атындағы ХҚТУ, 2013. – Т. 1. – 369-372 бб.
5. Қазақстан Республикасы Цифрлық даму , инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігі [Электронды ресурс]. – Қолжетімділік режимі: <https://www.gov.kz/memleket/entities/mdai?lang=kk>